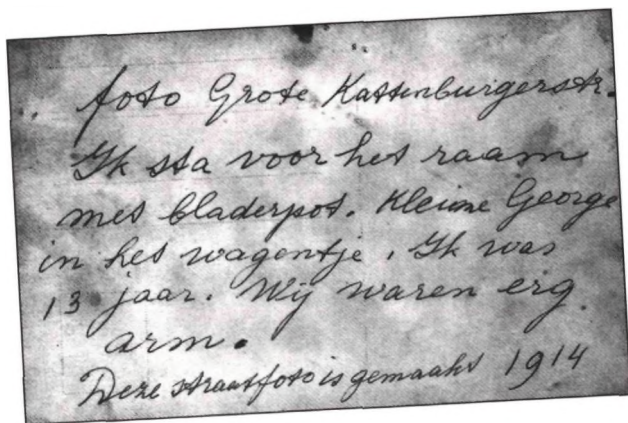

Grote Kattenburgerstraat Amsterdam, 1914. Fotograaf onbekend. Particulier bezit.

Grote Kattenburgerstraat 1914

Rudolf Dekker

De foto komt uit de la van mijn oma. De uitleg heeft ze veel later op de achterkant geschreven. Het is een foto die in 1914 gemaakt is in de Grote Kattenburgerstraat, waar ze toen woonde. Tussen haar buurtgenoten staat ze ook zelf, als dertienjarig meisje, aan de rechterkant. Voor haar staat een wagentje met haar broertje. Zonder

deze uitleg zou dit een foto zonder betekenis zijn geweest, zoals er zoveel in lades en op rommelmarkten te vinden zijn. De achterkanten van foto's zijn dus soms even belangrijk als de voorkant.

Af en toe werd de inhoud van de lade geïnspecteerd. Mijn oma vertelde dan dat de foto was gemaakt door een ambulante straatfotograaf. Dat beroep bestond toen nog maar kort en is snel weer uitgestorven. Maar een fototoestel was in 1914 nog iets bijzonders en de hele straat liep ervoor uit. Er staan 57 mensen op de foto, en een hond. Wie van de afgebeelden zouden de foto hebben gekocht? Zouden er nog andere afdrukken ergens in een la liggen? Ik denk dat er maar weinig 'straatfoto's' de tand des tijds hebben doorstaan. Dit in tegenstelling tot een vergelijkbaar type foto uit die tijd, de prentbriefkaart. Daarop werden vrijwel alle Amsterdamse straten vastgelegd, maar dan bij voorkeur als straatbeeld zonder mensen.

Verder vertelde mijn oma steevast dat ze altijd voor haar broertje moest zorgen, en hem dus meenam toen de fotograaf kwam. Haar ouders zijn nergens te bekennen. Zo zegt de foto dus ook wat over het gezinsleven op Kattenburg.

Foto's zijn tegenwoordig onderdeel van het persoonlijke geheugen geworden. Jeugdfoto's vormen de beste stimulans voor het oproepen van herinneringen. Voor de komst van de fotografie hadden de meeste mensen hooguit een vage voorstelling van hun vroegste jaren. In de negentiende eeuw en eerder klaagden sommige autobiografen van eenvoudige afkomst dat ze zich niet meer kunnen herinneren hoe hun overleden ouders eruit hadden gezien. Tot aan het begin van de twintigste eeuw bezat alleen de elite portretten van voorouders. Constantijn Huygens schreef in de zeventiende eeuw dat hij dankzij deze portretten contact bleef houden met overleden familieleden. Familieportretten behoorden tot het belangrijkste erfgoed binnen een familie, maar voorvaders die vanaf de muur toekeken, konden ook hinderlijk zijn. Belle van Zuijlen liet daarom in haar roman *Le noble* een jongedame de slotgracht van het voorvaderlijk kasteel dempen met haar familieportretten.

Het feit dat bijna iedereen tegenwoordig over foto's van ouders en grootouders beschikt, heeft een enorme invloed op het 'familie-

geheugen', en dus ook op de mede daardoor bepaalde relaties binnen families. Op dezelfde wijze heeft de pers-fotografie het collectieve geheugen een nieuwe dimensie gegeven. De bekendste persfoto's van Kattenburg werden drie jaar later gemaakt, tijdens het grote aardappel-oproer. Ook daarover kon mijn oma trouwens mooie verhalen vertellen.

De foto uit de la heeft veel vastgelegd wat nu verdwenen is. Een halve eeuw later ging mijn oma nog eens naar haar geboortehuis kijken. Ze stond perplex. Haar huis was er niet meer, de straat was er niet meer, sterker nog, heel Kattenburg was een kale zandvlakte geworden.